

Duplex negatio affirmat

“Οσοι πιστεύουν εις τὴν ἀλήθειαν, ζοῦν τὴν ζωὴν τῆς ἀρνήσεως. Ἡ ζωὴ τῆς ἐλευθερίας, ἡ ἀνθυπέρβασις, εἶναι μία διπλῆ ἄρνησις ἐν ἐνεργείᾳ. Ἀρνούμεθα τὸ ἐπιτευχθὲν φαινομενικῶς ὀριστικόν, διότι ἡ ὑποταγὴ εἰς ἓνα ἀνυπέρβλητον τύπον θὰ ἐπεσφράγιζε τὴν αὐτοκατάλυσιν τῆς ἐλευθερίας. Ὑπερβατικὴ κίνησις πραγματοποιεῖται ὁμῶς ὡς αὐτοἄρνησις, δηλαδὴ διὰ τῆς θετικότητος τῆς διπλῆς ἀρνήσεως. Ἐπειδὴ θέλομεν νὰ ὑπερπηδήσωμεν τὴν διάστασιν μεταξὺ ὄντος καὶ δέοντος, εἶναι, διὰ τοῦτο ἀρνούμεθα ἕ,τι προκαλεῖ καὶ ὅ,τι μεγαθύνει τὴν διάστασιν αὐτήν. Τελικῶς ἡ ἄρνησις ἐκφράζει τὴν ἀσυμφωνίαν μεταξὺ κατοχῆς καὶ ἀπαιτήσεως τῆς ἀληθείας.

Εἰς τὸ βάθος τῆς ἀρνήσεως ῥιζοῦται ἡ ἀξίωσις ὑπερβάσεως τῆς ἀρνήσεως. Ἐφ’ ὅσον τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναφύεται ἡ ἄρνησις, εἶναι ἡ ἀπογοήτευσις, τὴν ὁποίαν προεκάλεσε μία προηγηθεῖσα κατάφασις, ἡ ἄρνησις προὑποθέτει τὴν κατάφασιν. Τὸ ὅτι ἡ κατάφασις ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπογοήτευσιν, ὑποδηλώνει τὸν τραγικὸν χαρακτῆρα, συνάμα ὁμῶς τὴν ζωτικότητα τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ζῆ ὡς ὑπερβατικὴ κίνησις μεταξὺ δεδομένης καὶ ἀπαιτουμένης καταφάσεως.

Ὁ λόγος δημιουργεῖ τὴν συμφωνίαν τῆς ἐλευθερίας πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἡ συμφωνία αὕτη εἶναι ἡ κατάφασις τῶν ὀρίων του. Καθ’ ὃν χρόνον ὁμῶς ὁ λόγος ὀροθετεῖ τὴν φύσιν του, ἀναπτύσσεται ἐντὸς του ἡ ἰκανότης τῆς ὑπερβάσεως τοῦ προκύπτοντος ὀρισμοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφ’ ἧς στιγμῆς ὀλοκληρωθῆ, τοῦ ἐπιβάλλει τὴν αὐτεπανάληψιν. Ἡ ἐπιτυγχανομένη κατάφασις προσδίδει ἐπομένως εἰς τὸ αἶτημα τῆς ἀνθυπερβάσεως νέον δυναμισμόν. Κατάφασις εἶναι ὁ οἶκος τοῦ ὑπερβάλλοντος. Ἐκείνη μᾶς παρουσιάζει τὸ ἄνοιγμα διὰ τὴν περαιτέρω ὑπερβατικὴν μας κίνησιν. Ἐκ τῆς καταφάσεως ἀναχωροῦν αἱ ἀρνήσεις, ὡς ὁδοὶ πρὸς μίαν εἰσέτι οὐσιωδεστέραν κατάφασιν. Αἱ ἀρνήσεις ἀρνοῦνται ὅ,τι δὲν εἶναι τὸ κατ’ ἐξοχὴν καὶ διὰ τοῦτο τὸ καταφάσκουν ῥιζικώτερον τῶν καταφάσεων. Κατὰ τὴν ἀνθυπέρβασιν ὁ λόγος ὑπερβάλλει, ὅ,τι ὁ ἴδιος ἐβεβαίωσε καὶ διὰ τοῦτο ἀρνεῖται ὅ,τι ἀρνεῖται τὴν ἐλευθερίαν. *Duplex negatio affirmat.*

Εἰς τί ἀποβλέπει ἡ ἄρνησις

“Ὅ,τι ὑπερβάλλεται, εἶναι μία τῶν ἐκφράσεων τοῦ Ναί. Ἡ ἄρνησις ὁμῶς ἀποτελεῖ τὴν κατάφασιν τοῦ Οὐχί. Ἄλλ’ ὅταν ἀρνούμεθα τὴν κατάφασιν, δὲν θέλομεν νὰ ἐπιβάλωμεν τὸ Οὐχί, νὰ ἐμμείνωμεν δηλαδὴ εἰς τὴν κατάφασιν τῆς ἀρνήσεως, ἀλλὰ νὰ ἀνοίξωμεν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Μάλιστα. Κατάφασις εἶναι ἡ ἀναπόφευκτος δυνατότης τῆς ἐμβαθύνσεως τοῦ αἰτή-

ματος τοῦ κατ' ἐξοχήν, ἄρνησις ἢ ἀξίωσις τῆς ἐμβαθύνσεως αὐτῆς καθ' αὐτήν.

Ἡ ἄρνησις ἀποτελεῖ λοιπὸν μίαν διαμαρτυρίαν ἐξ ὀνόματος μιᾶς ὑπονοουμένης καταφάσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν, ὅπωςδήποτε καὶ ἂν διατυποῦται, ἀποβλέπει καὶ τὴν ὁποῖαν, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἀποσιωπᾶ, ἀπαιτεῖ. Ἄρνούμαι νὰ παραδεχθῶ, ὅτι ὁ Θεὸς χρειάζεται τὴν βοήθειαν τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ δημιουργηθῆ, διότι τὸ αἶτημα τῆς θεησκευτικῆς λυτρώσεως ἐκ μέρους Θεοῦ ἀπολύτου θὰ ἔχανε τὸ νόημά του. Δὲν παρέχομεν τὴν συγκατάθεσίν μας, προκειμένου νὰ θεωρηθῆ ἡ κλοπὴ ἀνεκτὴ, διότι τὸ ἠθικόν μας φρόνημα ἐπιβάλλει τὸν σεβασμὸν τῆς ἰδιοκτησίας. Κανεὶς δὲν θὰ συμφωνήσῃ, ὅτι $2 + 2 = 5$, διότι τὸ ἄθροισμα αὐτὸ θὰ ἀντετίθετο πρὸς τὴν στοιχειώδη μαθηματικὴν λογικὴν, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν δύο ὁμογενῆ δύο προστιθέμενα δίδουν τέσσερα. Ὅταν ἄρνούμεθα, διαμφισβητοῦμεν τὸ δίκαιον τῆς ἐκπροσωπήσεως τοῦ κατ' ἐξοχήν ὑπὸ τοῦ κατὰ συνθήκην καὶ κατὰ τοῦτο ἀπογυμνοῦμεν ὅ,τι σφετερίζεται τὴν θέσιν τῆς ἀληθείας, τὸ πρῶτον καὶ κύριον μέλημα καὶ τῶν βεβαιούντων καὶ τῶν ἀρνούμενων.

Ἡ ὑπερβατικὴ τάσις ὡς ἰσχὺς τῆς ἀρνήσεως

Ἐὰν ἡ ἄρνησις διαγράφῃ τὸ αἶτημα, ἀλλὰ δὲν προσφέρῃ τὸ πλήρωμα τοῦ κατ' ἐξοχήν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὴν θεωρήσωμεν ὡς «ὁμολογίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ἡ ὁποία δὲν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ εἰσέλθῃ ἀμέσως εἰς τὴν καρδίαν τῆς πραγματικότητος», δὲν θὰ μᾶς ἐπετρέπετο ὅμως νὰ παραβλέψωμεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία τότε ἐπιβάλλεται, ὅταν πιστεύωμεν, ὅτι διατρυπῶμεν ἀμέσως τὴν πραγματικότητα, βέβαιοι διὰ τὴν ὀρθότητα καταστάσεων, πράξεων καὶ κρίσεων. Νὰ ἐννοῆς ὅμως, ὅτι εἰς τὸ πεπερασμένον τῆς φύσεώς σου φιλοξενεῖται μία μεταφυσικὴ παρουσία, νὰ αἰσθάνεσαι, ὅτι τὸ κατ' ἐξοχήν σὲ δωρίζει εἰς τὴν ἀληθινὴν σου φύσιν, ὅταν ἀνθυπερβάλλεσαι καὶ τοιουτοτρόπως νὰ θέλῃς νὰ συμφωνῆς πρὸς ἐκεῖνο, ἀντὶ νὰ διακηρύσσης, ὅτι ἐπέτυχες τὴν κατάκτησίν του, νὰ ποῦ συνίσταται ἡ ἰσχὺς τῆς ἀρνήσεως.

Ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος, προτιμῶμεν, ὅταν ἄρνούμεθα, ὅ,τι πρέπει νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ. Δὲν ἄρνούμεθα ἄρα, διὰ νὰ ἀρνηθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ βεβαιώσωμεν τὴν κοινότητά μας πρὸς τὸ αἰτούμενον ἕτερον. Ἐνῶ ὅμως τὸ ἕτερον αὐτὸ γίνεται βαθμηδὸν προσιτόν, ἄρνούμεθα τὴν ἑτερότητά του καὶ τὸ ἀντικρούσομεν ὡς ἔκφρασιν τῆς πραγματικῆς μας φύσεως. Εἰς τὴν ἑτεροίωσιν αὐτὴν παρουσιάζεται ἡ ἀνθυπέρβασις ὡς ἡ δυναμικὴ ταυτότης τῆς ἐλευθερίας πρὸς τὸν ἑαυτὸν της.

1. F. C. S. Schiller, Formal Logic, London 1931², p. 139.

Ἄλλ' ἐὰν παρατηρήσωμεν ἀκριβέστερον, θὰ φανῆ, ὅτι ἕτερον δὲν εἶναι κατ' οὐσίαν τὸ ἀπαιτούμενον, ἀλλὰ τὸ ὑπάρχον. Ἐφ' ὅσον ὅ,τι ἔχει ἐπιτευχθῆ, δὲν εἶναι τὸ κατ' ἐξοχήν, εἶναι τὸ ἕτερον τῆς ἐλευθερίας. Ἐὰν ὅμως ἡ ἐλευθερία ζῆ, ὅταν ἀποθνήσκῃ ὅ,τι δὲν τῆς πρέπει, ὁ θάνατος εἶναι ἀπαράβλεπτος ὄρος τῆς ἀνθυπερβάσεως.

Διαλεκτικὸς θάνατος καὶ ἀλήθεια

Ὡς θάνατος θὰ ἠμποροῦσε λοιπὸν νὰ θεωρηθῆ εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἢ συνείδησις τῆς ὀριστικῆς λύσεως τοῦ συνδέσμου πρὸς ὅ,τι μέχρι στιγμῆς ἀντικατώπτριζε τὸ πνευματικὸν μας νόημα. Ἡ συνείδησις ὅμως τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ γεγονότος δὲν παρουσιάζεται τόσον ὡς νοσταλγία τοῦ ὑπερβαθέντος, ἀλλὰ κυρίως ὡς ἀπαίτησις, νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν ἐνότητα, νὰ συνδεθῶμεν ἐκ νέου πρὸς τὸ κατ' ἐξοχήν, ὑπερβάλλοντες τὴν δημιουργηθεῖσαν ἀπόστασιν, δηλαδὴ ὑπερνικῶντες τὸν ἰδικὸν μας θάνατον.

Παραδειγματικὴν ἔκφρασιν ἀποκτᾶ ἡ ὑπέρβασις αὐτὴ εἰς τὴν διαλεκτικὴν φιλοσοφίαν. Ἡ διαλεκτικὴ προλαμβάνει τὸν θάνατον καὶ κατὰ κάποιον τρόπον τὸν σύρει ἐντὸς τῆς ἐλευθερίας. Ὁ θάνατος τῆς ἐλευθερίας ὀνομάζεται παγίωσις, αὐτοκαθήλωσις ἐπὶ τοῦ ἀκάμπτου, λατρεία τοῦ ἀκινήτου. Ἄν ὅμως ἡ διαλεκτικὴ ἀπονεκρῶνῃ τὴν ἐλευθερίαν, καθιστᾶ ὅμως ἐν ταῦτῳ δυνατὴν τὴν ἀναγέννησίν της. Ἡ ἀναγεννηθεῖσα ἐλευθερία ἔχει ὅμως αὐτὴν τὴν φορὰν τὴν ἐμπειρίαν τοῦ θανάτου. Ἐντὸς της τὸ αἶτημα τῆς ζωῆς κατ' ἐξοχήν, τῆς φιλοσόφου ἀνατάσεως ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ἔχει ἀποκτήσει μίαν μέχρι στιγμῆς ἄγνωστον ἔντασιν. Ὅταν τὸ αἶτημα αὐτὸ ἐκπληρωθῆ, ἀποθνήσκῃ ὁ θάνατος. Ὁ διαλεκτικὸς θάνατος τοῦ θανάτου ἀποδεικνύει τὴν ζωὴν τοῦ λόγου, ὡς διαλόγου ἐλευθερίας καὶ ἀληθείας.

Ὁ πρῶτος λόγος τοῦ διαλόγου αὐτοῦ εἶναι ἀγγελία θανάτου. Ἀλήθεια σημαίνει : εἶσαι νεκρός. Ὅπου ἀνατέλλει ἡ ἀλήθεια φανερόνεται μία σχισμὴ εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ λόγου πρὸς τὸν ἑαυτὸν του. Εἰς τὴν σχισμὴν αὐτὴν ἔγκειται τὸ νόημα τοῦ διαλεκτικοῦ θανάτου. Ἀλήθεια εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς συνειδήσεως τῆς διασπάσεως αὐτῆς καὶ συγχρόνως ἡ ἐπιτακτικὴ ὑπόδειξις μιᾶς δυνατῆς ὑπερβάσεώς της. Τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ὅμως ἡ διάστασις αὐτῆ, πλὴν τοῦ χρόνου. Διὰ τοῦτο ὁ πνευματικὸς θάνατος, ἐφ' ὅσον παραμένει συγκεκαλυμμένος, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν λήθην τοῦ χρόνου. Ἡ ἀλήθεια ὅμως ἀποκαλύπτει τὸ ῥῆγμα μεταξὺ παρόντος καὶ ἐπιτακτικοῦ, ἐπιτευχθέντος καὶ προσδοκωμένου, πολυτίμου καὶ ἀσυγκρίτου. Μέσω τοῦ ῥήγματος αὐτοῦ διαφαίνεται ἡ προοπτικὴ τῆς ἀνθυπερβάσεως ὡς ἀρχὴ ἀνεπιχειρήτου λογικοῦ δρόμου, δηλαδὴ ὡς δυνατότης νέου βάθους εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Ἀλήθεια=εἶσαι νεκρὸς=ὀφείλεις νὰ ζήσης

Συνειδητοποίησις τοῦ χρόνου σημαίνει ἀποχαιρετισμόν. Ὄταν ὁ χρόνος μᾶς ἀποκαλύπτῃ τὸ πρόσωπόν του, γίνεται ἀντιληπτόν, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐπῆρε τέλος. Διατηροῦμεν ἐντὸς μας τὴν ἀνάμνησίν του, ὁ ἐπισκέπτης ὅμως ἔχει ἀναχωρήσει. Ὅ,τι μᾶς προσέφερεν, ἐκεῖνο μὲν χάνεται εἰς τὸ «παρελθόν», μᾶς ἔδωσεν ὅμως μίαν ὥθησιν πρὸς τὸ «μέλλον». Ἐνώπιόν μας ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἡ μορφή του, ἐντὸς της ὅμως ἔπαυσε νὰ ζῆ παλλόμενον πνεῦμα. Μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, τώρα ὅμως εὐρισκόμεθα πρὸ κενοῦ καλύμματος. Ἡ ἀλήθεια ἀποθνήσκει, δταν ἀποκοπῆ ὁ δεσμός της πρὸς τὸ αἶτημα τῆς ἀνθυπερβάσεως. Ὄταν ὅμως ἡ ἀποσύνδεσις αὐτὴ γίνῃ συνειδητὴ, ἡ ἀλήθεια παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ὑπερβάλλοντος.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν «ἀπέθανε» τὸ ἐπίτευγμα, δηλαδή ὁ λόγος δὲν ὑπερέβαλε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὰ ἰδικά του ὄρια. Εἰς τὸ φῶς τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀντικρύζουν ὅσοι φιλοσοφοῦν τὸν ἰδικόν των θάνατον καὶ συγχρόνως ὑποδέχονται τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν ὑπέρβασίν του. Ἡ γνῶσις τοῦ θανάτου εἰς τὴν φιλοσοφίαν δὲν ἔχει λοιπὸν μόνον τὸν χαρακτήρα τῆς διαπιστώσεως μιᾶς παρελεύσεως, ἀλλ' εἶναι πρὸ πάντων ἐγερτήριο πρὸς ὑποδοχὴν ἐνὸς προσερχομένου. «Εἶσαι νεκρὸς» καὶ «ὀφείλεις νὰ ζήσης» εἶναι θεμελιώδεις ἐμπειρῖαι διαλεκτικοῦ φρονήματος. Προκύπτουν πάντοτε ταυτοχρόνως, δὲν εἶναι ἐν τούτοις ταῦταί, προλογίζουσι ὅμως τὸν ὑπερβάλλοντα λόγον τοῦ κατ' ἐξοχὴν, τὴν ἀλήθειαν. Ὁ πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν συναρπάζων αὐτὸς λόγος σημαίνει περάτωσιν καὶ ἔναρξιν ἀνθυπερβάσεως. Συνεπῶς, ἐνῶ μᾶς χαρίζει τὴν γνῶσιν κατ' ἀναφορὰν πρὸς ὅ,τι ἔχει παρέλθει, μᾶς ἐπιτρέπει ταυτοχρόνως νὰ πλέξωμεν δεσμοὺς οὐσιωδεστέρας ἀφοσιώσεως. Ἡ ἀλήθεια στρέφει τὸ βλέμμα τοῦ ἕρωτός μας πρὸς τὸ μέλλον, διὰ νὰ ἐπανεύρωμεν ἐκεῖ τὸ ὑπερβαθὲν καὶ πάντοτε ἀγαπώμενον, ὃχι ὅμως ὅπως ὑπῆρξεν, ἀλλ' ὅπως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν νέαν διάστασιν τοῦ αἰτήματος, ἡ ὁποία ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς συνειδήσεως τοῦ διαλεκτικοῦ θανάτου.

Πότε μᾶς ἀπειλεῖ εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὁ θάνατος

Δὲν ἔχομεν πάντοτε συνείδησιν τοῦ θανάτου εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἡ πρόοδος ὠριμότητος τῆς ὑπερβατικῆς δυνάμεως τοῦ λόγου γνωρίζει στάσεις. Τὴν ἐτοιμότητα πρὸς ἀφοσίωσιν σκιάζει ἡ ἀξίωσις κύρους. Διὰ νὰ μὴ μείνωμεν ἀπροκάλυπτοι, καταφεύγομεν προθύμως εἰς ὅ,τι ὑπόσχεται κατοχύρωσιν.—Ἀντὶ νὰ ἐρωτήσουν, νὰ βεβαιώσουν, ἀντὶ νὰ ἐλέγξουν, νὰ ἀποδείξουν, ἀντὶ νὰ ζητήσουν, νὰ ἐξηγήσουν ἐπιχειροῦν ὅσοι ἐκουράσθησαν φιλοσοφοῦντες. Εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κόπου, τοῦ γήρατος καὶ τοῦ θανάτου

ώριμάζει όμως τὸ διαλεκτικὸν φρόνημα τῆς ἐλευθερίας.

Ἐὰν λοιπὸν ὁ θάνατος ἔχη εἰς τὴν φιλοσοφίαν ῥιζικὴν σημασίαν, θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσωμεν ὄχι τόσο εἰς τὴν διάγνωσίν του, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπενέργειαν, τὴν ὁποίαν ἐκείνη προϋποθέτει. Κυρίως τότε μᾶς ἀπειλεῖ εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὁ θάνατος, ὅταν παραμένῃ ἀσυνείδητος. Ἐπὶ φιλοσοφικοῦ ἐπιπέδου ὁ θάνατος ἐκμηδενίζει τὸν ἔρωτα. Μεταξὺ ἔρωτος καὶ θανάτου διαδραματίζεται ἡ μοῖρα τοῦ λόγου. Ὑπερβατικὴ φιλοσοφία εἶναι μία διαρκουσα νίκη τοῦ ἔρωτος κατὰ τοῦ θανάτου. Τότε «ζῆ» ὅμως εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὁ θάνατος, ὅταν ὁ ἔρος ἐφορτάσῃ ἐπὶ νίκια. Ὅταν πιστεύωμεν, ὅτι τὸ μηδαμινὸν ἔχει ἐκμηδενισθῆ, ὅτι ὁ θάνατος ἀπέθανεν, ὅτι ἡ ἀλήθεια μᾶς ἀπεκάλυψε μίαν διὰ παντὸς τὴν φύσιν της ὡς ὑπερβατικὸν δεδομένον, ἡ ἐλευθερία ἔπαυσε «ζητοῦντι καὶ ἐμφανίζοντι λόγῳ» νὰ κινῆται ὑπερβατικῶς, ἐλησμόνησε τὸ οὐσιῶδες τῆς παρουσίας της, τὴν αὐθυπέρβασιν.

Πρὸς τὸ Σὺ ἀπευθυνόμενος ἔρος

Εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἐντάσεως μεταξὺ ἔρωτος καὶ θανάτου συμβάλλει ἡ ἐπομένῃ ἐγγυτέρα παρατήρησις τοῦ πρώτου τῶν δύο αὐτῶν διαλεκτικῶν πόλων, θεωρουμένου ὡς συνδέσμου προσώπων.

Τὸν ἔρωτα χαρακτηρίζει ἡ ἀπόφασις τῆς ὑπερπηδήσεως τοῦ μεταξὺ ἐγὼ καὶ Σὺ κατὰ συνθήκην παρεντιθεμένου, χάριν μιᾶς ἀμοιβαίας ἀφοσιώσεως. Δύο Σὺ ζητοῦν ἐνταῦθα νὰ προσφερθοῦν τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, ὥστε διὰ τῆς προσφορᾶς αὐτῆς νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ ὑπέρβασίς των πρὸς μίαν ταυτότητα, τὴν ὁποίαν θὰ διαρθρώσουν αἱ ἰδανικαὶ των τάσεις*.

Ὁ ἔρος ζῆ, ἐφ' ὅσον ἡ πρόθεσις του παραμένει ἀνεκπλήρωτος. Ὅταν ἡ προσδοκωμένη συνταύτισις φανῆ ὅτι ἔχει κατορθωθῆ, ὁ ἔρος θὰ χάσῃ τὴν ὑπερβατικὴν του δύναμιν καὶ ἐπομένως ὅ,τι οὐσιαστικῶς τὸν συγκροτεῖ καὶ τὸν συγκρατεῖ ὡς δεσμὸν προσώπων. Ὅμως ἡ ἀπώλεια αὐτῆ δὲν θὰ διαρκέσῃ, διότι εἰς τὸν πραγματικὸν ἔρωτα τὸ στιγμιαῖον πλήρωμα εἰσάγει μίαν νέαν, οὐσιωδεστέραν συνταύτισιν ὑποσχομένην ἀφοσίωσιν. Ὅ,τι ἐμποδίζει τὴν εἴσοδον εἰς τὸ οὐσιῶδες, θὰ ἐμφανισθῆ λοιπὸν ὡς ὄριον πρὸς ὑπέρβασιν. Σπανίως εἰς ἄλλας περιπτώσεις γίνεται μὲ μεγαλυτέραν ὀξύτητα ἀντιληπτὴ ἡ ὑπαρξίς ὀρίων. Ἡ ἀντινομία μεταξὺ ἐσωτερικῆς βεβαιότητος καὶ ἀντικειμενικῆς ἀπουσίας τοῦ κατ' ἐξοχὴν οὐδέποτε ἄλλοτε ἴσως παρουσιάζεται τραγικωτέρα. Ἀλλ' ἴσως ἐπίσης οὐδέποτε ἄλλοτε τὸ αἷτημα τῆς ὑπερπηδήσεως τοῦ συμβατικοῦ, τὸ ὁποῖον ματαιώνει τὴν ἐσωτερικὴν ἐπικοινωνίαν, προβάλλεται ἐπιτακτικώτερον.

* Πρὸβλ. ἀν. I. Μέρος, IV. Κεφ., «Σὺ καὶ ἔρος» καὶ «Ὑπερβατισμὸς τῆς ἐρωτικῆς συμπαρουσίας».

Ἡ ἀκατάπαυστος μετάπτωσις τῆς ἐλπίδος εἰς νοσταλγίαν καὶ ἡ ὑπέρβασις πρὸς μίαν νέαν ἀξίωσιν, τὸ ναυάγιον τῆς συνταυτίσεως καὶ ἡ συνεχῶς ἐξ ἀρχῆς ἐπανάληψις ἐνὸς κατ' οὐσίαν ἀνεπαναλήπτου γεγονότος ἐκφράζουν τὸν ἄνευ ὄρων, διὰ τοῦτο τραγικὸν ἀγῶνα τοῦ ἔρωτος, νὰ ὑπερφαλαγγίση τὴν παροδικότητα. Ὁ ἔρωσ ἐνώνει καὶ συναρπάζει, ὅταν τὸ ὄνομά του συμβολίξῃ τὸν ἀπὸ κοινοῦ ἐπιχειρούμενον ἀγῶνα διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ προσωρινοῦ ἐντὸς τοῦ μένοντος. Δι' αὐτὸ, ὅ,τι ἐπιχειρεῖ νὰ καταπαλαίσῃ τὸν ἔρωτα, τὸν προωθεῖ, ἀντὶ νὰ τὸν δεσμεύσῃ, ἐνδυναμώνει τὴν ἀπόφασίν του, νὰ μεταβῇ ἐπέκεινα τῶν θραυσμάτων τοῦ κόσμου πρὸς τὸν ἰδανικὸν χῶρον τοῦ ἐνός, «περὶ οὗ ἐστὶ χρεία».

Πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀνατεινόμενος ἔρωσ

Ὅπως ὁ πρὸς τὸ Σὺ ἀπευθυνόμενος ἔρωσ δημιουργεῖ μίαν ὑπερβατικὴν σχέσιν μεταξὺ δύο προσώπων, κατ' ἀνάλογον τρόπον ὁ φιλόσοφος ἔρωσ συνδέει τὸν λόγον πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ ἔρωσ εἰς τὴν φιλοσοφίαν δρασκελίζει τὸ «τόδε τι» πρὸς τὸ «καθόλου μάλιστα πάντων» εἶναι ἡ τάσις τοῦ λόγου πρὸς ὅ,τι συνδέει καὶ συγχρόνως ἀπελευθερώνει, πρὸς τὸν πυρῆνα τῆς ἀποδεσμεύσεως ἐκείνης συνδέσεως, τὴν ὁποίαν ἐκαλέσαμεν αὐθυπέρβασιν. Ὅ,τι εἰς τὴν φιλοσοφίαν ἀπομονώνει, συντρίβει τὸν δεσμὸν τοῦ κατ' ἐξοχὴν ὅ,τι ἀποσυνδέει, μᾶς συγκρατεῖ ἐπὶ ἐνός θραύσματος ὅ,τι μᾶς συγκρατεῖ, θανατώνει τὸν ἔρωτα. Ἀντιθέτως, ὅ,τι ἀποκαθιστᾷ τὸν πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν σύνδεσμον, μᾶς ὀδηγεῖ ὑπεράνω τῶν θραυσμάτων ὅ,τι μᾶς ἀναρπάζει ἐκ τοῦ μεμονωμένου, μᾶς ἐλευθερώνει ὅ,τι ἐλευθερώνει, ἀναγεννᾷ τὸν ἔρωτα.

Τὸ ἐπὶ μέρους χρησιμεύει εἰς τὸν ἔρωτα ὡς θύρα πρὸς τὸ συνέχον. Προβλήματα φιλοσοφικῶν διαστάσεων εἶναι ὑπηρέται τοῦ μοναδικοῦ ὡς καθολικοῦ. Ὅσοι φιλοσοφοῦν, «αἵρεῦνται ἐν ἀντὶ ἀπάντων» ¹, σκέπτονται μίαν καὶ μόνην ἰδέαν. Νὰ τὴν φέρουν εἰς φῶς καὶ νὰ καταναγάσουν τὸν θραυσματικὸν κόσμον τοῦ ὄντος καὶ τῆς ἱστορίας, εἶναι ἔργον τῶν «ἀθανασίας χάριν» ² φιλοσοφούντων. Ἀνόμοιοι ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς, τὴν φλόγα ὅμως ἐνός «ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι» μεγίστου θεοῦ ὡς ζωντανοὶ βωμοὶ φιλοξενούντες, οἱ φιλόσοφοι ἐπιτρέπουν μίαν προσωπικὴν σύνδεσιν πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν εἰς ὅσους εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀληθείας «μετανοοῦντες».

Διαλεκτικὸς ἔρωσ καὶ θάνατος

Ἄν ὁ προσωπικὸς ἔρωσ μᾶς ὀδηγῇ εἰς τὴν ὑπερπήδησιν τοῦ συμβατικ

1. Ἡράκλειτος, H. D i e l s BI, 29.

2. Πλάτωνος, Συμποσίου 208 B.

κοῦ, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀποκρύπτει τὸν κόσμον τοῦ Σὺ, ὁ διαλεκτικὸς ἔρωσ καθιστᾷ δυνατὴν τὴν λογικὴν μετάβασιν ἐκ τοῦ «κατὰ συμβεβηκὸς» πρὸς τὸ «ὡς ἀληθῶς». Ὁ διαλεκτικὸς ἔρωσ μᾶς κατευθύνει πρὸς τὸ ἄνοιγμα, διὰ τοῦ ὁποῖου εἰσέρχεται εἰς τὸν πνευματικὸν μας κόσμον τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Ἡ μαρμαρυγὴ αὐτὴ εὕρισκε εἰς τὸν ἔρωτα μεταξὺ προσώπων τὸ πιστότερον τῆς σύμβολον. Ἐὰν λοιπὸν τὸ οὐσιῶδες τοῦ ἔρωτος μεταξὺ ἐγὼ καὶ Σὺ συνίσταται εἰς τὴν ὑπέρβασιν τοῦ ξένου, τὸ ὁποῖον παρεμβάλλεται μεταξὺ των, ἔργον τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν φιλοσοφίαν εἶναι νὰ προσανατολίξῃ τὴν ὑπερβατικὴν κίνησιν τῆς ἐλευθερίας πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν. Ὁ ἔρωσ λοιπὸν μᾶς παρουσιάζει τὸ Σὺ ὡς αἰτούμενον, μόλις ἢ ἐσωτάτη ἐπικοινωνία φανῇ, ὅτι ἔλαβε τέλος καὶ τὸ αἶτημα τοῦ κατ' ἐξοχὴν, μόλις ὁ λόγος περατώσῃ τὴν ὁροθέτησίν του. Ἐὰν ὁ ἔρωσ ἐθεώρῃ τὴν ἀμοιβαίαν ἀφοσίωσιν τῶν Σὺ ὡς περατωθεῖσαν καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ λόγου ἐπιτελεσθέντα αὐτοκαθορισμὸν ὡς τετελεσμένον, τοῦτο θὰ ἐσημαίνε τὸν θάνατόν του.

Περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ πρόκειται, ὅταν ἡ διάστασις μεταξὺ συλληφθείσης καὶ ὀφειλομένης ἀληθείας ἔχῃ συγκαλυφθῇ. Φαίνεται τότε, ὅτι ὁ λόγος ἀποκατέστησε τὴν ἐνότητά του, ὅτι ἔχει συνενώσῃ τὸ ῥῆγμα τοῦ χρόνου καὶ ὅτι ἐπαναπαύεται εἰς τὴν σκιάν φαινομενικῶς ἀδιαρρήκτου δεσμοῦ. Ποῦ ἐγκείται ὁμως ἡ ἀποστολὴ τοῦ διαλεκτικοῦ ἔρωτος; Εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τῆς ὑπερβατικῆς τάσεως τῆς ἐλευθερίας, ὥστε ὁ λόγος νὰ γίνῃ ἰκανός, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀφοσίωσίν του, ὥστε νὰ ἀνοίξῃ νέον βάθος εἰς τὴν ἀλήθειαν διὰ μιᾶς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προηγηθεῖσαν ῥιζικωτέρας αὐθυπερβάσεως.

Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἔρωσ δὲν ἐγκλείεται ἐντὸς ἐνὸς ἐννοιολογικοῦ καθορισμοῦ, προκειμένου νὰ μεταβιβάσθῃ ἐντὸς ἀδιασαλεύτων ὁρίων εἰς ὄσους ἐπιθυμοῦν νὰ φιλοσοφήσουν, ἀλλ' ὡς ἐσωτερικὴ δύναμις ὑπερβατικῆς αὐτοδημιουργίας ἀφυπνίζεται ἐντὸς τοῦ λόγου πάντοτε διὰ πρώτην φοράν, «οἶον ἀπὸ πυρὸς πηδήσαντος ἕξαφθὲν φῶς — ἐκ πολλῆς συνουσίας γενομένης περὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό»¹. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον οὔτε ἡ διαλεκτικὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ὀρισθῇ, ὥστε νὰ γνωρίσωμεν, πῶς πρέπει νὰ τὴν ἐφαρμόσωμεν, ἀλλὰ σκεπτόμεθα διαλεκτικῶς, ὅταν ἡ ἀλήθεια δὲν βεβαιώνῃ τὴν στάσιν μας, ἀλλὰ μᾶς ἀναγκάζῃ νὰ ἀναχωρήσωμεν, ὄχι διὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν μίαν γνώσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ διαλεχθῶμεν πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν, ὑπερβάλλοντες τὰ γινωσκόμενα.

Ἀλήθεια, ἡ ὁποία μᾶς ὑπερασπίζει, ἀντὶ νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀντίστασίν μας, εἶναι τὸ ἔνδυμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται εἰς τὴν φιλοσοφίαν ὁ θάνατος, ὅταν δὲν γίνεται ἀντιληπτός. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ φονεύει ἐπομένως τὸν ἔρωτα. «Ἔτι οὖν σοι λέγω νηνεμίας τε καὶ γαλήνας καὶ ὄσα τοιαῦτα

1. Πλάτωνος, Ἐπιστολῆς Ζ, 341 C.

τα, ὅτι αἱ μὲν ἡσυχίαι σήπουνσι καὶ ἀπολλύουσι, τὰ δ' ἕτερα σώζει»¹. Ἡ φιλοσοφικὴ ἀλήθεια ζωοποιεῖ, διότι ἐπιτρέπει εἰς τὸν διαλεκτικὸν — «τὸν φύσει ἐρωτικὸν καὶ ὄντως τὴν διάθεσιν ἐξ ἀρχῆς φιλόσοφον»² — νὰ βυθομετρήσῃ καὶ συγχρόνως νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν ὑπερβατικὴν του δύναμιν, νὰ ἐπαληθεύσῃ τὸν σύνδεσμόν του πρὸς τὸ κατ' ἐξοχὴν διὰ τῆς διαλεκτικῆς νίκης τοῦ ἔρωτος κατὰ τοῦ θανάτου.

Διὰ ποῖον λόγον ἡ πλάνη δὲν εἶναι τὸ ἐναντίον τῆς ἀληθείας

Ἐπὶ τὸ πρῖσμα αὐτὸ ἡ πλάνη ἔχει, παρὰ τὸν ἀρνητικὸν της χαρακτῆρα, μίαν ἀπαράβλεπτον, τὴν φύσιν τῆς φιλοσοφικῆς ἐλευθερίας συγκροτοῦσαν σημασίαν. Πῶς ὅμως θὰ ἦτο δυνατόν ὁ λόγος νὰ πλανηθῇ, ἐφ' ὅσον ἡ ἀλήθεια, ἐντὸς τῆς ὁποίας δημιουργεῖ τὸ φιλοσοφικὸν του μέγεθος, εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν; — Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ κατ' ἐξοχὴν, ὡς πυρὴν τῶν ὑπερβατικῶν αἰτημάτων, δὲν ἀνήκει εἰς τὸν κόσμον τῶν δεδομένων, ἀλλὰ μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ὑπερβατικὴν του παρουσίαν, ὅταν πρέπει νὰ πηδήσωμεν ὅ,τι μᾶς ἐγγυᾶται διὰ τὴν παρουσίαν αὐτήν, ὁ λόγος δὲν εἶναι καταδικασμένος νὰ φρουρῇ τὸ ἐσφαλμένον;

Ἄλλ' ἐὰν ἡ πρώτη τῶν διαφορῶν μεταξὺ γνώσεως καὶ ἀληθείας πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὸ ὅτι ἡ γνῶσις εἶναι πάντοτε γνῶσις τινός, ὅμως ἡ ἀλήθεια δὲν ἐπιτρέπει παρομοίαν ἀναγωγὴν, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὸν ὄρον αὐτοκαθορισμοῦ τοῦ ὑπερβατικοῦ λόγου, ἡ πλάνη δὲν θὰ ἤμποροῦσε νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ ἐναντίον τῆς ἀληθείας. Πλάνη εἶναι ἀποτυχία τῆς γνώσεως κατ' ἀναφορὰν πρὸς ἐξακριβώσιμα δεδομένα, τὰ ὁποῖα παρερμηνεύονται, οὐχ ἦττον ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστωθῶν κατὰ τρόπον, ὥστε τὸ πόρισμα νὰ προβάλλεται μὲ ἀξίωσιν ἀπολύτου ἐγκυρότητος, ἀνεξαρτήτως χώρου, χρόνου καὶ προσωπικότητος. Ἐνῶ ὅμως ὁ φιλόσοφος λόγος διαρθρώνει τὴν ὕφην τοῦ προβλήματος, εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπέχει ταυτοχρόνως θέσιν ἀντικειμένου καὶ ὑποκειμένου, συγκεντροῦται εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀνυψώνει διὰ τῆς αὐτοπερισυλλογῆς αὐτῆς τὴν λογικὴν του στάθμην, γίνεται δηλαδή ὅ,τι πρέπει νὰ εἶναι διὰ μιᾶς συνεχοῦς ἐμβαθύνσεως εἰς τὸν προβληματισμὸν τῆς χρονικῆς του παρουσίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἐμβάθυνσις αὐτὴ σημαίνει ἐν ταύτῳ ἐπιμήκυνσιν τῶν διαστάσεων τοῦ προβλήματος, ἀνάπτυξιν ἑνὸς νέου βάθους ἐντὸς τοῦ λόγου καὶ ἐπομένως παρουσίας ἑνὸς αὐστηροτέρου αἰτήματος αὐθυπερβάσεως.

Τὸ αἶτημα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς παρουσίας ἐργασίας ἐχαρακτηρίσθη ὡς «ὑπερβάλλον», δὲν προκύπτει λοιπόν, διὰ νὰ δεσμεύ-

1. Πλάτωνος, Θεαιτήτου 153 C.

2. Πλωτίνου, Ἐννεάδων V 9, 2, 2 - 3.

ση τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιτρέψῃ ἀντικειμενικὴν ἔκφρασιν. Δὲν εἶναι ἄρα ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ὅ,τι ὁδηγεῖ τὰ βήματα τῆς αὐτανιχνεύσεως. Διότι εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὸ προβληματικὸν δὲν εὐρίσκεται εἰς ὅ,τι τὴν περιβάλλει, δὲν εἶναι ἄσχετον τοῦ μεθοδεύοντος νοῦ, ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, ἀλλ' εἶναι τὸ μεταφυσικὸν κάτοπτρον, τὸ ὁποῖον ἀντανακλᾷ ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τὸ φῶς τοῦ κατ' ἐξοχὴν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁμιλοῦμεν εἰς τὴν φιλοσοφίαν περὶ μιᾶς περαιτέρω διαλευκάνσεως ἢ ἐπισκιάσεως τοῦ ἰδίου προβλήματος. Νὰ κρατηθῶμεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ «ἀεὶ ζητουμένου» αὐτοῦ προβλήματος ἢ νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν τοποθέτησίν του ἐπὶ ἐνὸς ἄλλου ἐπιπέδου, εἴτε νὰ φωτίσωμεν μίαν ἄποψίν του, τὴν ὁποίαν ἡ ἱστορικὴ σκέψις μέχρι στιγμῆς παρείδεν, ὥστε διὰ τῆς προσπαθείας αὐτῆς ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ δημιουργήσωμεν τὸ μεταφυσικὸν μέγεθος τῆς ἰδικῆς μας ἐλευθερίας καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ διανοιξώμεν δυνατοὺς δρόμους δι' ὅσους μᾶς συνοδεύουν μὲ ἀγάπην καὶ κατανόησιν, σημαίνει φιλοσοφεῖν.

Λόγος καὶ ἀλήθεια

Ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἀκούει τὴν ἐπιτακτικὴν κλήσιν τοῦ ὑπερβάλλοντος, εἶναι ἐπομένως διάφορος τοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος τὴν μετέβαλεν εἰς ἀλήθειαν. Ὁ πρῶτος παρουσιάζεται ὡς ἀφετηρία τῆς ὑπερβάσεως πρὸς τὸν δεύτερον. Σκοπὸς τῆς κινήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἀποτέλεσμά της ὁ ὀρισμὸς τῆς ἐλευθερίας. Ὁ λόγος ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὅταν ὁ σκοπὸς του ἐπιτευχθῇ, ἔχει παύσει νὰ εἶναι ὅ,τι ἦτο, προτοῦ ἀναχωρήσῃ. Καθ' ὁδὸν ἀπέκτησε μίαν μεταφυσικὴν ἐμπειρίαν, τῆς ὁποίας τὴν παρουσίαν ἐπισημαίνει μία ἀπαίτησις, πρὸς τὴν ὁποίαν, ὅ,τι ἤδη ἐπετεύχθη, δὲν ἀνταποκρίνεται.

Ὡστε ἡ ἀλήθεια δὲν ἀποδεικνύεται ὅπως ἡ γνῶσις ὡς ἔγκυρος ἢ ἐσφαλμένη. Ἀντὶ νὰ διερμηνεύσῃ ἀντικείμενα ἢ νὰ δημιουργήσῃ καταστάσεις, ἐπιβάλλει εἰς τὸν λόγον τὴν αὐτοσυγκέντρωσιν. Μᾶς ἀναγκάζει λοιπὸν ἡ ἀλήθεια νὰ ἐσωτερικεύσωμεν τὴν ὕπαρξίν μας, ἀντὶ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ὄσων μᾶς περιβάλλον. Ὅταν ἄρα ὁ ἐκάστοτε σκοπὸς κατὰ τὴν φιλοσοφικὴν ζήτησιν τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἐπιτευχθῇ, παύει νὰ ἰσχύῃ ὡς ἀλήθεια, ὅχι ὅμως διότι μᾶς παρεπλάνησε, ἀλλ' ἐπειδὴ ὠρμάσαμεν, ἐπειδὴ μεταξὺ ἐλευθερίας καὶ ὑπερβάλλοντος ἐπλέχθησαν νέοι δεσμοί, διότι ὁ λόγος ἐβάθυνε καὶ ἔγινεν ἄξιως διὰ μίαν θεμελιωδέστεραν ἀλήθειαν.

Ὅχι λοιπὸν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀληθείας βλέπει ὁ φιλόσοφος λόγος. Ὅ,τι ὅμως διακρίνει ἐντὸς τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, εἶναι ἡ προοπτικὴ τῆς περαιτέρω ὑπερβατικῆς του πορείας. Διὰ τοῦτο ἡ ἀλήθεια δὲν προσφέρεται ὡς κατακλείς, ἀλλ' ἐπιτείνει τὴν ἐσωτερικὴν κίνησιν. Δὲν ἔρχεται διὰ νὰ μᾶς καθησυχάσῃ, ἀλλ' ἀντιθέτως παρουσιάζεται ἐκεῖ, ὅπου ὁ θάνατος «τεθανάτωται» —, ὅπου ὁ φιλοσοφικὸς ἔρως ἀνυψώνει τὸν λόγον ὑπεράνω

τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς ἀνώσεως αὐτῆς τὸν δικαιώνει, ὡς χῶρον ἀποκαλύψεως τῆς μεταφυσικῆς παρουσίας τοῦ κατ' ἐξοχήν.

Πλάνη καὶ αὐθυπέρβασις

Ἐφ' ὅσον ἡ παρουσία τοῦ κατ' ἐξοχήν κατὰ τὴν αὐθυπέρβασιν δὲν ἔχει ἀντίθετον ὄψιν, ἀλλ' εἴτε ἐστὶν εἴτε οὐκ ἐστὶν, ἡ πλάνη δὲν εἶναι μία καθ' ὑπόθεσιν ἀληθείας, τῷ ὄντι ὅμως ψευδῆς ἀλήθεια, ἀλλ' ἡ ἀπουσία τοῦ κατ' ἐξοχήν, δηλαδὴ τὸ κλίμα τοῦ λόγου, ὃ ὁποῖος ἡσυχάζει ἐντὸς τῆς ἀληθείας. Τὸ δίλημμα δὲν σχηματίζεται λοιπὸν ὑπὸ τῶν ἐξῆς ἀδιαλλάκτων δυνατοτήτων : 1. γνῶσις τῆς ἀληθείας ὡς ἀληθείας, 2. παραδοχὴ τῆς ἀναληθείας ὡς ἀληθείας, ἀλλ' ὅταν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν, εἴτε νὰ μείνωμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν, εἴτε νὰ τὴν ἐγκαταλείψωμεν = εἴτε διὰ τοῦ ὑπερβάλλοντος νὰ ἀνοιγώμεθα πρὸς τὸ μέλλον, εἴτε διὰ τῆς ἀρνήσεως τῆς αὐθυπερβάσεως νὰ συμπαρερχώμεθα πρὸς τὸ παρελθόν = εἴτε νὰ ζῶμεν τὴν ζωὴν τοῦ διαλεκτικοῦ ἔρωτος, εἴτε νὰ παραδεχώμεθα τὴν πνευματικὴν μας καταδίκην, ἡ ὁποία τόσον δυσκολώτερον ἀποτινάσσεται, ὅσον περισσότερον μᾶς πείθει, ὅτι εἶναι ἀπαραβίαστος ἀλήθεια.

Ἡ πλάνη ἀντιτίθεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐφ' ὅσον παρεμποδίζει τὴν αὐθυπέρβασιν, διὰ τῆς ὁποίας ὁ λόγος δημιουργεῖ τὴν φιλοσοφικὴν του διάστασιν. Πλάνη δὲν εἶναι λοιπὸν, ὅ,τι δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια, ὡς ἐὰν τὸ «εἶναι» εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις εἶχε τὴν ἰδίαν ἔννοιαν, ἀλλ' ὅ,τι εἶναι ὁ λόγος, ὅταν νομίζῃ, ὅτι κατέχει τὴν ἀλήθειαν. Ἡ πλάνη προκαλύπτει, καθ' ὃν χρόνον ἀπολιθώνει τὴν ἐλευθερίαν —, ἀπαντᾷ, ἐφ' ὅσον ἐντὸς τῆς λησμονοῦμεν τὸ ἐρώτημα —, καθησυχάζει, ἐπειδὴ σκιαῖζει τὸ ὑπερβάλλον. Τοῦναντίον ὅμως : Ἡ ἀλήθεια ἀποκαλύπτει, καθ' ὃν χρόνον συναγείρει τὴν ἐλευθερίαν —, ἀπαντᾷ, ἐφ' ὅσον φυτεύει ἐντὸς μας τὸ ἐρώτημα —, καθησυχάζει, ἐπειδὴ μᾶς καθιστᾷ ἀξίους τοῦ ὑπερβάλλοντος.

Ὁ λόγος φιλοσοφεῖ, συνδέων τὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὸ ὑπερβάλλον. Ὁ φιλοσοφικὸς αὐτὸς σύνδεσμος ἔχει δύο ὀνόματα : Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, λέγεται αὐθυπέρβασις. Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ὑπερβάλλον, καλεῖται ἀλήθεια. Κατὰ ταῦτα, ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι τὸ ἀντίθετον τῆς πλάνης, ἀλλ' ἡ ὑπέρβασις τῆς πλάνης. Ὅμως ἡ πλάνη δὲν εἶναι πλάνη, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἀλήθεια, συγκρατεῖ, ἀντὶ νὰ ἐλευθερώνη. Ὅταν λοιπὸν ὁ λόγος ὑπερπηδᾷ τὴν ἀλήθειαν, τότε διὰ πρώτην φορὰν τὴν ἀνακαλύπτει. Αὐθυπερβαλλόμενος, ὁ λόγος ἐπαληθεύει τὴν ἐλευθερίαν. Διὰ τῆς ἐπαληθεύσεως αὐτῆς οἰκοδομεῖ τὸ ἔλλογον τέμενος τοῦ κατ' ἐξοχήν. Κοινῶς ὀνομάζεται τὸ τέμενος αὐτὸ φιλοσοφία.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΦΗΡΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΦΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ ΤΗΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡ-
ΚΕΙΑΝ ΤΗΣ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΠΟΥΣΙΑΣ ΜΟΥ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ
ΘΕΡΜΩΣ ΤΟΝ κ. ΙΩ. ΦΑΡΜΑ-
ΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΔΕΛΦΗΝ ΜΟΥ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΧΑΡ. ΡΟΔΑΚΗ & Σία — ΓΕΡΑΝΙΟΥ 7 — ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΕΠΗΡΕΑΖΟΝΤΑ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Μετά τὸν εἰκοστὸν τρίτον στίχον τῆς σελίδος 78 νὰ ἀναγνωσθῇ :
«ἐνὸς καὶ παντός», τὴν ἀξίωσιν ἐπικρατήσεως τοῦ ἀλόγου. Ἀνατεινόμενον ὑ-

Σελίς	Στίχος	Ἄντι	Νὰ ἀναγνωσθῇ
88	18	ἀμφιβόλου	ἀναμφιβόλου
88	24	ἀμφίβολον	ἀναμφίβολον
91	29	εἰς	καὶ
99	27	ἀνέτειλεν	ἀνέτελλεν
103	19	ἐκ	ἐπὶ
107	6	ἐπὶ	διὰ
117	8	δεόντος, εἶναι,	δέοντος εἶναι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006